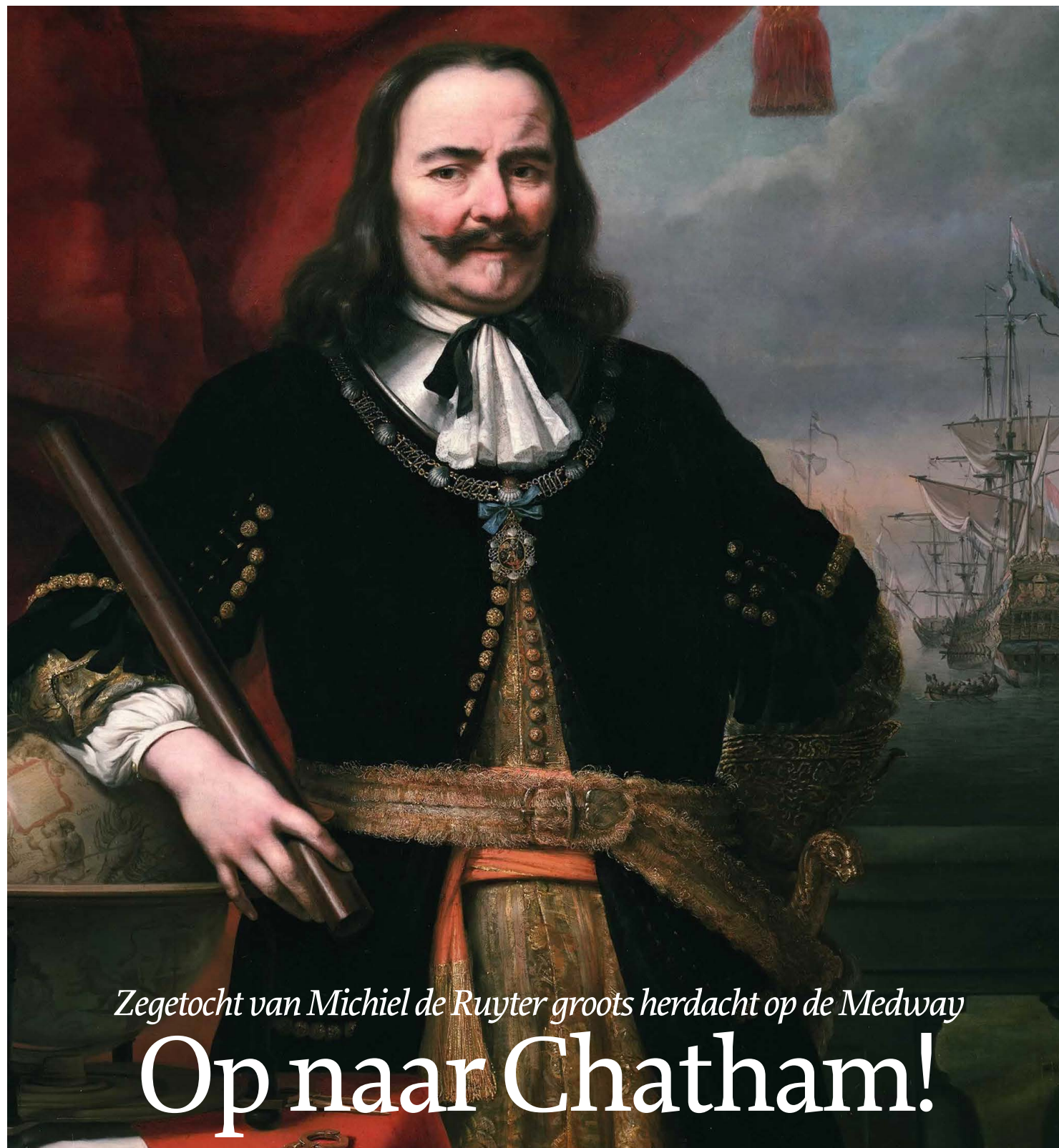

Zegetocht van Michiel de Ruyter groots herdacht op de Medway Op naar Chatham!

In juni 2017 is het precies 350 jaar geleden dat Michiel de Ruyter een belangrijk deel van de Engelse vloot vernietigde bij Chatham. Die slag wordt uitgebreid herdacht, zowel in Nederland als in Chatham zelf. Wat deed Michiel de Ruyter daar ook al weer? En wat hebben wij de komende zomer in Chatham te zoeken?

Tekst: **Michiel van Straten** Foto's: **The Historic Dockyard** en **Stichting Michiel de Ruyter**

‘The Dutch are coming!’ is de enigszins ironische naam die de organisatoren hebben gegeven aan één van de vele activiteiten tijdens de openingsweek in en rond Chatham, in juni 2017. In 1667 werden de Nederlanders gevreesd – Michiel de Ruyter stond bij de Engelsen bekend als een van de meest succesvolle vijandige admiraals die de zeeën bevoeren. Toen er geruchten gingen dat hij in aantocht was, ontvluchtten velen Chatham. Gelukkig zijn de tijden veranderd. Nederlanders worden nu meer dan welkom geheten in de plaatsen rond de rivier Medway. In zeven scènes beschrijven we wat er 350 jaar geleden gebeurde, en wat daarvan in juni en de andere zomermaanden van dit jaar mee te beleven is.

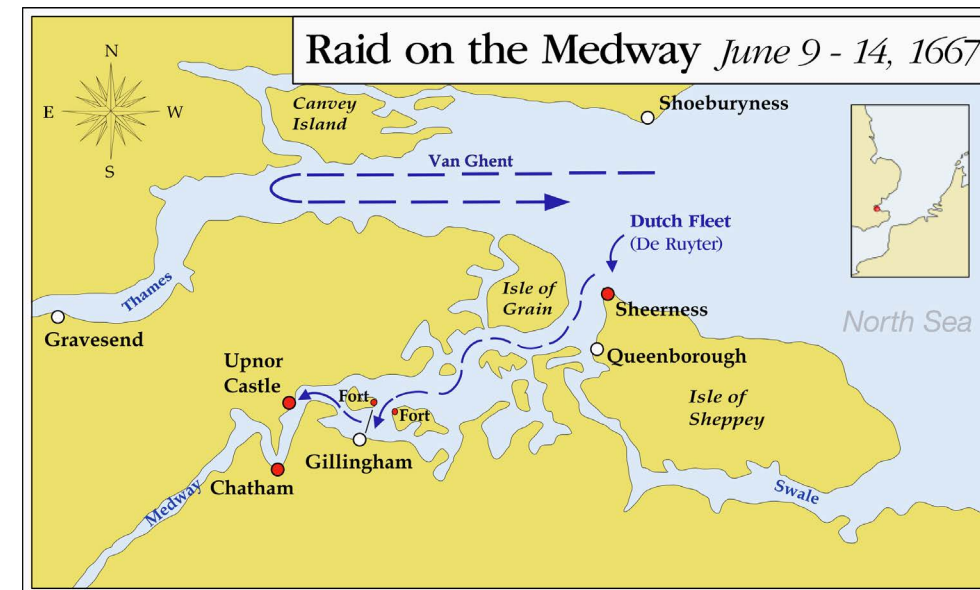
Op naar Chatham!

Juni 1667: Admiraal Michiel de Ruyter verzamelt in opdracht van raadspensionaris Johan de Wit de schepen van zijn vloot op de Noordzee. Pas op zee onthult Johans broer Cornelis, die meereist, de werkelijke eindopdracht: verwoesting van een zo groot mogelijk deel van de vloot en de voorraden van de Engelsen bij Chatham.

Juni 2017: Ook nu zetten meerdere Nederlandse schepen de zeilen om koers te zetten naar Chatham. Het doel is dit keer vredelievend van aard: herdenken. Onder de naam ‘De Ruyter Memorial Zeiltocht’ vertrekt op 6 juni een eerste vloot vanuit Vlissingen, de geboor-

links: Het bekende “staatsieportret” van Michiel, door Ferdinand Bol, 1667. (Collectie Rijksmuseum)

onder: De slag op de Medway, Chatham 1667, een impressie geschilderd door Jan de Quelry

plaats van Michiel de Ruyter, gevolgd door een tweede vloot op 12 juni. Deze tochten worden georganiseerd door de Nederlandse Vereeniging voor Kustzeilers. (Op het moment van schrijven is de inschrijving gesloten en kan men alleen nog plaatsnemen op de wachtlijst.) Ook Scheveningen vormt een punt van vertrek, op 5 juni, voor schepen van de Zeezeilschool Scheveningen, gevolgd door de zeillogger Iris op 7 juni.

Wie liever niet per boot gaat kan ook per touringcar Chatham bereiken, om zich vervolgens te laten onderdompelen in de diverse culturele evenementen. Historizon, organisator van historische reizen, biedt zo de mogelijkheid volop cultuur op te snuiven, en een beetje rivierlucht. Dat kan in twee delen: de ‘Tocht naar Chatham’ van 8-12 juni,

en ‘Medway in Flames’ van 16-19 juni. Men bezoekt diverse locaties in en rond Chatham, en leert over wat er zich daar allemaal heeft afgespeeld.

De Medway op

1667: Michiel de Ruyter gaat voor anker op de rivier Medway, in afwachting van goede weersomstandigheden om door te steken naar Chatham. Op het moment dat de wind uit de goede richting komt en de vloed stroming mee biedt gaat een klein aantal schepen met leden van het nieuwe Korps Mariniers verder de rivier op. Bij Chatham liggen tientallen schepen van de vijandige Engelse vloot. Die worden slecht bewaakt. Koning Charles II heeft namelijk geen geld meer om zijn troepen te betalen, nadat Londen in korte tijd zwaar getroffen is door de pest (1665) en een grote brand (1666).

2017: De Medway is een bochtige rivier die zich door het Engelse landschap van Kent slingert. De eeuwenoude plaatsen Rochester, Chatham en Gillingham hebben zich er sinds kort verenigd. Ze hebben zich daarmee meer op de toeristische kaart gezet. Gillingham heeft niet alleen een sterke band met zijn maritieme, maar ook met het militaire verleden. Rochester is bekend vanwege zijn eeuwenoude kasteel en kathedraal. Ook kun je er in de voetstappen van Charles Dickens lopen. Maar de sterrol wordt ingenomen door Chatham, waar in *The Historic Dockyard* bijna het gehele maritieme verleden van de Engelsen lijkt te zijn samengeballt. Maar voor we dat kunnen ervaren moeten we nog langs het middeleeuwse Upnor Castle.

Langs Upnor Castle

1667: Voordat de mannen van De Ruyter de voor anker liggende Engelse vloot kunnen bereiken

moeten ze eerst langs Upnor Castle zien te komen. Dat verdedigingswerk ligt iets stroomafwaarts. De Hollandse mariniers worden vanuit het kasteel beschoten, maar nemen het via het land in korte tijd in bezit.

2017: Upnor Castle is nu minder moeilijk binnen te komen. Een bezoek is de moeite waard. Vanaf 8 juni wordt in de permanente tentoonstelling ‘Battle of Medway’ uit de doeken gedaan wat er zich in het kasteel heeft afgespeeld ten tijde van de aanval van De Ruyter. Op 10 en 11 juni wordt dit verlevendigd met ‘The Dutch are coming!’, een heropvoering van de historische gebeurtenis.

Door de ketting

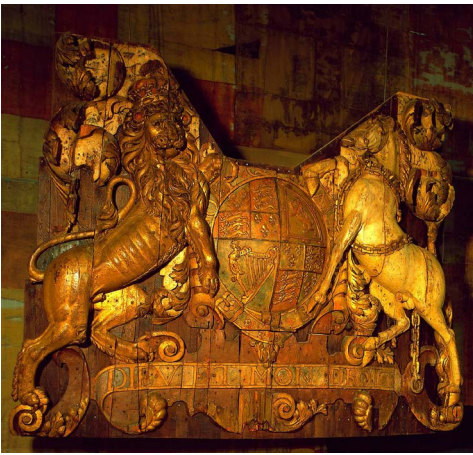
1667: Om bij de Engelse schepen te komen moesten de Nederlanders diverse obstakels slechten. De kronkelende rivier met zijn ondieptes is er slechts één. Verder hebben de Engelsen de rivier geblokkeerd met meerdere afgezonken schepen en een grote ketting. Michiel de Ruyter vaart door de ketting, en maakt de weg vrij richting Engelse vloot.

2017: Althans, dat is het verhaal. In werkelijkheid is er mysterie rond de ketting. Zeker is, dat het niet Michiel de Ruyter zelf was die de ketting heeft doorgevaren. Mogelijk was het een van zijn ondergeschikten. Maar misschien is de ketting wel eerst losgemaakt vanaf de kant. Richard Holdsworth, directeur van The Historic Dockyard, brengt zelfs nog meer nuances aan: ‘Er is veel verwarring over die ketting. Ook over waar hij was. De oudste kaarten van de Dockyard, die teruggaan tot 1633, laten een ketting zien van Gillingham naar een van de eilanden in de rivier. Die is daar pas een maand voor de aanval bevestigd.’ Wat is Holdsworths opinie over of de ketting doorgevaren is? ‘Mijn officiële mening is: ik heb geen flauw benul. Maar als we het bestaan van de ketting het voordeel van de twijfel geven, zou het wel eens zo kunnen zijn dat

de Hollanders er met hun ondiepe schepen gewoon overheen zijn gevaren.’ Hoe dan ook, het verhaal van de ketting zal ook tijdens de herdenking in juni in stand gehouden worden – het is te mooi om helemaal terzijde te schuiven, zal de gedachte zijn. Op 10 juni 2017 zal er mogelijk wel een ketting worden doorgevaren, en wel (georganiseerd) door roeiers van de Nederlandse Marine. De ketting zal wat minder zwaar zijn, en de sfeer een stuk gemoedelijker.

Voor Chatham

1667: De schepen van De Ruyter hebben nu zicht op zo’n twintig tot dertig schepen van de Engelse vloot. Deels zijn die verlaten, vanwege de al genoemde problemen met de betaling van manschappen. Toch wordt er gevochten, met achterblijvers. De Ruyter heeft tijdens het grootste deel van de aanval zelf met malaria ziek op zijn Zeven Provinciën gelegen, stroomafwaarts en buiten schootsafstand, maar meldt zich nu in een sloep bij zijn manschappen.

links: Upnor Castle waar de Nederlanders de eerste serieuze tegenstand ondervonden

rechts: Het hekschild van de Royal Charles

onder: Impressie van de branden langs de Medway door Willem Schellinks

2017: Op 8 juni is de officiële opening van de ‘Breaking the Chain Exhibition’ in The Historic Dockyard. Frits de Ruyter de Wildt, nazaat en voorzitter van de Stichting Michiel de Ruyter, zal er als speciale gast bij zijn. Een dag later is deze tentoonstelling te bezichtigen voor het publiek, tot aan 3 september. Dat dit een gezamenlijke inspanning is van de Engelsen en de Nederlanders is al te zien op de website van The Historic Dockyard, waar de tentoonstelling tweetalig wordt aangekondigd als ‘Battle of Medway – Tocht naar Chatham’. Op 10 juni is er een feestelijke parade op de rivier, vanaf de wal opgesierd met een braderie met volop eten en drinken. Engelse en Nederlandse schepen zullen elkaar niet bestrijden maar vriendschappelijk met elkaar opvaren.

De Medway in vlammen

1667: De Nederlanders sturen zogenaemde branders af op de voor anker liggende Engelse schepen. Dat zijn sloepen die in brand worden gezet, vlak voordat ze de vijand bereiken. Tussen de tien en twintig vijandelijke schepen vatten vlam en vergaan.

2017: Enige zelfspot kun je de Engelsen niet onzeggen. De herdenking zal namelijk op 17 juni worden afgesloten met ‘Medway in Flames’, een spectaculaire finale op de rivier van deze unieke herdenkingsweek, met vuurwerk, fontein, digitale projecties en andere speciale effecten. Als dat raar klinkt - namelijk meer als een vrolijke festiviteit dan als een serieuze herdenking - is het toch te verklaren. Holdsworth: ‘We herdenken de aanval, maar we vieren ook de goede Engels-Nederlandse betrekkingen van de laatste 300 jaar.’

Terugtocht

1667: De Royal Charles, het vlaggenschip van de Engelsen, is verlaten en onbemand. De gele-

‘FROM FIRE TO FRIENDSHIP’

Opvallend is dat de herdenking van deze voor de Engelsen dramatisch verloren slag zich voornamelijk afspeelt in Engeland. Richard Holdsworth, directeur van The Historic Dockyard in Chatham, legt uit: ‘We herdenken niet alleen de slag, we vieren ook de meer dan 300 jaar vriendschap tussen de Engelsen en Nederlanders die volgde. *From fire to friendship.*’ In 1688 al werd Willem III van Oranje-Nassau, naast stadhouder tevens koning van Engeland dankzij zijn huwelijk, en de vijandschap tussen de landen aan weerszijden van de Noordzee werd een bondgenootschap. De herdenking dient ook een educatief doel, want als ik aan Holdsworth vraag hoe de man in de straat aankijkt tegen de aanval van de Nederlanders zegt hij: ‘Niet. Zoals een vriend van mij zei: “Het is de grootste strijd waar we niets vanaf weten”. Mensen kennen het niet. Zelfs op de scholen hier krijgen kinderen er niets over te horen.’ Waarom niet? ‘Het was een nederlaag. Een van de doelstellingen van de herdenking is om onze geschiedenis levend te houden.’

Significante slag

Om hoeveel schepen ging het eigenlijk tijdens de aanval? Richard Holdsworth: ‘Dat is heel moeilijk vast te stellen. Maar waarschijnlijk gaat het om twintig tot dertig schepen.’ Dat klinkt niet als heel veel. ‘Kwantitatief gezien niet’, zegt Holdsworth. ‘Maar de significantie van de schepen die hier lagen zat hem erin dat hier vier van de vijf grootste schepen van de

genheid tot een extra stunt laat De Ruyter niet voorbijgaan: hij geeft het commando om de Royal Charles in te nemen. Dat kan nog net, gezien het kerende tij. Met de ebstroom verlaten de Nederlanders Chatham, op naar Vlissingen, met de Royal Charles als hoofdprijs.

vloot lagen. Het enige andere grote schip lag in Portsmouth. En die twintig tot dertig behoorde wel tot de kern van de operationele vloot.’ Dus het was niet alleen een mentale klap die De Ruyter uitdeelde aan zijn vijand. De Engelsen konden nu geen krachtige vloot meer het water op sturen. Maar Holdsworth brengt ook een relativering aan: ‘De Ruyters vloot heeft de Dockyard niet gehaald, om daar verdere schade aan te brengen. Veel verslagen zeggen dat dat kwam doordat de defensie steeds sterker werd. Zelf denk ik dat ze weg moesten omdat de periode van springtij op zijn einde liep. Het is een heel moeilijke rivier om op te navigeren.’

‘Opportunity in disguise’

Richard Holdsworth over het latere effect van de aanval: ‘Het is een geval van het verliezen van een slag maar winnen op de lange termijn. Het is duidelijk dat het verlies de regering tot in de kern schokte. Het werd gevoeld als een dreiging richting Londen. Men was bang geweest voor een invasie. Het verlies van de schepen werd uiteindelijk een kans. Want hierdoor was een nieuwe vloot noodzakelijk. De verloren gegane schepen werden in korte tijd vervangen door grotere exemplaren. (...) Later zouden de Engelsen hierdoor heersen over oceanen.’ Niet geheel toevallig wijdt The Historic Dockyard in Chatham ook een tentoonstelling aan hoe Engeland zo tot een zeemacht van grote betekenis is opgeklommen, getiteld ‘*Command of the Oceans*’.

boven: Een zogeheten artist impression van het spektakel dat men in Chatham zal optuigen

onder: Over de belangrijke episode in onze maritieme geschiedenis verschijnt binnenkort ook een stripboek

2017: Ook in juli en augustus is ‘Breaking the Chain’ in het museum te bezoeken. En voor wie daarna nog naar bewijsstukken zoekt is er het deel van de spiegel van de *Royal Charles* – dat is nog steeds te bezichtigen in ons eigen Rijksmuseum. Richard Holdsworth hierover: ‘De symbolische betekenis van het meenemen van het grootste schip van de Engelsen, het vlaggenschip, was natuurlijk enorm.’ Holdsworth kon het niet nalaten om aan de Nederlandse mede-organisatoren te vragen of ze dat pronkstuk mochten lenen voor de tentoonstelling in Chatham. Dat verzoek werd vriendelijk afgewezen.

De totstandkoming van dit artikel werd mede mogelijk gemaakt door Richard Holdsworth en Paul Barnard van The Historic Dockyard, waarvoor hartelijk dank.